

De vier nieuwe *Krematoria* werden tussen 22 maart en 25 juni '43 in gebruik genomen; *Bunker I* werd toen afgebroken, *Bunker II* liet men staan en deze gaskamers werden later af en toe nog gebruikt.¹ Ter gelegenheid van het in werking stellen van *Krematorium II* waren, aldus een gevangene, 'prominente Gäste aus Berlin, hohe Offiziere' (wij nemen aan: SS-officieren) 'und Zivilisten' naar Birkenau gekomen, 'sie waren mit der Leistung sehr zufrieden und haben fleissig das Guckloch . . . benützt.'²

Tot begin '42 werden de lijken van de vergaste of anderszins om het leven gebrachte personen begraven. In die tijd kwam Himmler evenwel op het denkbeeld, alle sporen van de *Endlösung* uit te wissen: de massagraven moesten dus blootgelegd en de lijken alsnog verbrand worden. Voor de organisatie van deze actie (code-aanduiding: 'Aktion 1005') werd een speciale staf gevormd onder leiding van een ondercommandant van een der *Einsatzgruppen*, SS-*Standartenführer* Paul Blobel. Nadien werden bij alle vernietigingskampen uit Joden bestaande *Kommandos* gevormd die voor het opruimen der lijken moesten zorgen. Op gezette tijden werden die *Kommandos* geliquideerd. Zo ook in Auschwitz-Birkenau, waar overigens de toegepaste werkwijze (het in de openlucht verbranden van lijken die op een rooster van spoorrails opgestapeld waren) tot levendige ongerustheid bij Höss leidde: 'Bei schlechtem Wetter oder starkem Wind trieb der Verbrennungsgeruch viele Kilometer weit und führte dazu, dass die ganze umwohnende Bevölkerung von den Juden-Verbrennungen sprach . . . Weiterhin erhob die Luftabwehr Einspruch gegen die weithin in der Luft sichtbaren nächtlichen Feuer.'³ Die zichtbare branden in de openlucht vielen weg, toen de nieuwe grote *Krematoria* in gebruik genomen waren.⁴

Hoevercel Joden, uit tal van landen afkomstig, in totaal in Birkenau bij aankomst vergast zijn, is niet precies bekend. Er arriveerden uit ons land omstreeks zestigduizend, maar van hen werd een deel (wij komen er nog op terug) niet onmiddellijk naar de gaskamers gestuurd maar in het kamp ingeschreven. De Duitse justitie schatte dat in Auschwitz-Birkenau in

¹ Deze en enkele andere gegevens ontleen wij aan het overzicht van Ino Arndt en Wolfgang Scheffler: 'Organisierter Massenmord an Juden in nationalsozialistischen Vernichtungslagern' (*Vjh. f. Ztg.*, XXIV, 2 (april 1976), p. 116-35). ² 'Ein geflüchteter Häftling berichtet' in: *Auschwitz, Zeugnisse und Berichte* (1962), p. 249.

³ R. Höss: *Kommandant in Auschwitz*, p. 159-60. ⁴ Toen medio '44 enkele honderdduizenden Joden uit Hongarije Auschwitz-Birkenau binnengevoerd werden, konden de *Krematoria* het werk niet aan en werden weer lijken in de openlucht verbrand.